

คณะศรัทธาเข้า

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตอนนี้ทุกคนในวงการปฏิบัตินี้ ทุกคนเชื่อถือมาก นี่คือคู่มืออีกเล่ม มันมีรายการพระปฏิบัติออก NBT นี้ เขาภาวนากันนะ โฮ ปฏิบัตินะ ภาวนาเอาออก ประชาสัมพันธ์กัน แล้วทุกคนเห็นแล้วก็น่าชื่นใจเพราะอะไรรู้ใหม่ เพราะนักธุรกิจทั้งนั้น ใส่ชุดขาวเดินกัน

“โอโฮ เราไปดูแลนะเศร้าใจ มันเศร้าใจตรงไหนรู้ใหม่ เศร้าใจตรงที่แบบว่ามันทำกัน เหมือนกับผักชีโรยหน้า”

การปฏิบัติอย่างนี้ เป็นการปฏิบัติแบบผักชีโรยหน้า พระพุทธเจ้าท่านค้นคว้ามา ด้วยความเป็นจริงใช่ไหม ด้วยความเป็นจริง ท่านลงทุนลงแรงขนาดไหน แต่พวกเราปรารถนาความสุขกัน อยากได้ธรรมะ ด้วยความเห็นของเรา คำว่าผักชีโรยหน้าก็ทำแต่ผิวเผินใจ “ในทางปฏิบัติมองว่าการปฏิบัติอย่างนั้น เป็นการปฏิบัติแบบผิวเผิน แล้วจะเอาผลตามความเป็นจริงมันเป็นไปไม่ได้”

แต่ในการปฏิบัติคำว่าผิวเผิน หมายถึงเหมือนพ่อแม่ดูเด็ก พ่อแม่ได้ทำมาหากินมาขนาดไหน พ่อแม่ทุกข์ยากมา พ่อแม่จะรู้เลยว่าการทำมาหากินมันทุกข์ โลกมันโหดร้ายขนาดไหน สังคมมันขนาดไหนถ้าเราไม่ทันสังคม แต่เด็กมันเห็นว่า ทำไม่ไม่ทำอย่างนั้นๆ แล้วมันก็ทำเล่นกันไง แล้วทำเล่นกันมันจะเป็นความจริงเป็นไปไม่ได้ นี่ใจคำว่าผักชีโรยหน้า

มันทำด้วยความรู้สึกอารมณ์ความรู้สึกจากภายนอก แต่ถ้ามันเป็นความจริงมันลึกกว่านั้นนะ ถ้าจิตมันไม่สงบขึ้นมา แม้แต่จิตสงบนะเวลาทำจิตสงบโดยข้อเท็จจริง ผู้ที่ปฏิบัติเข้าใจว่าความสงบนี้เป็นนิพพานแล้วกันละ แต่ขณะที่มันสงบๆ นะ มันไม่ใช่ว่างๆ ว่างๆ มันเป็นการสร้างอารมณ์

ในปัจจุบันนี้ สร้างอารมณ์ว่าว่างกัน เลยสบายใจ ใจ ทำให้มันสบายใจขึ้นมาเฉยๆ แล้วความสบายใจ มันเป็นสมาธิใหม่ เราเปรียบเทียบบ่อยว่า ถ้าเป็นสมาธิ มันต้องมีกำลัง เหมือนเราออกกำลังกาย ร่างกายของคนต้องแข็งแรง อันนี้มันบอกว่ามันออกกำลังนะ แต่ มันนอนเหมะอยู่อย่างนั้น ไม่มีแรงเลย แล้วมันขัดแย้งกับข้อเท็จจริงใช่ไหม

อย่างพวกเราออกกำลังกายตอนเช้า ร่างกายเราสมบูรณ์เราจะแข็งแรงกันมากเลย ปั้งปั้ง ปั้งปั้ง เพราะเราแข็งแรง เราออกกำลังกาย อันนี้บอกว่างๆ ว่างๆ ทำไมมันอ่อนแอ ละ ทำไมจิตมันไม่มีกำลังเลยละ มันยังไม่รู้อะไรเลย ไม่มีจุดยืนเลย โห้ แค่ทำสมาธิได้นี้ นะร่างกายก็แข็งแรง ร่างกายเราแข็งแรงอะไรมาเราจะวินิจฉัยได้

เราเดินไป เราเจอสิ่งใดที่มันขวางหน้าเรานี่ เราจะหยิบออกได้เพราะเรามีกำลัง แต่ถ้ามันไม่มีกำลังนะ เดินไปก็สะดุดล้มหมดละ เจออะไรมันก็ยกเท้าไม่พ้นจากสิ่งกีด ขวางนั้น จิตก็เหมือนกัน คำว่าผัสขีโรยหน้า ว่างๆ สบายๆ สบายๆ มันเป็นเรื่อง ประสา เรา เราเศร้าใจมากเห็นเขาทำกันอย่างนั้นนะ ว่าศาสนามันเหมือนของเล่น ทำกันเล่นๆ แล้วจะเอาจริง เวลาผลก็จะเอาจริง แล้วมันเศร้าใจตรงที่ปฏิบัติด้วย

หลวงปู่มั่นท่านลงทุนลงแรงเอาจริงเอาจังนะ แล้วใช้ชีวิตเป็นแบบอย่าง หลวงตา พุดเองเราจำได้ ว่ามีพวกลูกศิษย์ลูกหาที่ปฏิบัติอยู่กับหลวงปู่มั่น แล้วก็ไปพุดให้กับพระที่มีชื่อเสียงของเขาฟังองค์หนึ่ง บอกว่า

“หลวงปู่มั่นทำขนาดนี้ ขนาดนี้นะ” เขาตกใจเลยนะ

“โอ้โฮ! ต้องทำกันขนาดนั้นเชียวนะ” มันก็อย่างหนึ่ง คำพุดว่า โอ้โฮ! แสดงว่าเขาไม่เคยผ่านงาน

เหมือนเรานี่ คนทำงานเราจะรู้เลยว่าการทำงาน หยิบจับเห็นใหม่ มีดเราทำครัว เราต้องหยิบจับมีดหยิบจับเครื่องมือเครื่องมือการทำครัว แล้วบอกว่าเราหยิบจับ เขาบอกว่า โอ้โฮ! ทำครัวต้องมีจับมีดต้องมีมีดด้วยหรอ แสดงว่าไอนี้ไม่เคยทำครัว ไม่เคยทำอะไรเลย ถึงได้ โอ้โฮ! พอ โอ้โฮ! ปีบนี้ คนคาตการณ์ไม่ถึง แล้วตัวเองมีการศึกษาก็จะ บอกว่า “การทำอย่างนั้นเป็นอัคริถมถานุโยคคือความลำบาก ศาสนาไม่ได้สอนให้ลำบากอย่างนั้น ศาสนาสอนให้สบาย สอนให้มีความสุข” เห็นไหม มันจะชักกลับมา

เราพูดบ่อยมาก เวลาเราเทศน์ เราจะบอกว่า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
นี่ ตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว ประารถนามา จะรู้สัตว์ขนสัตว์นะ คนเตรียมพร้อมมาเหมือน
เรานี้ วิชาชีพทางครู ใครเป็นอาจารย์ ฉะนั้นก่อนจะจบมันต้องฝึกสอน ต้องเตรียมพร้อม
ถึงการไปสอนเด็กใช้ใหม่ นี่พระพุทธเจ้าเตรียมพร้อมมาเลยนะ แต่เวลาตรัสรู้ขึ้นมาแล้ว
นี่ โอ้โฮ! โอ้โฮ!

คิดดูสิ ปัญญาพระพุทธเจ้านี้ พุทธปัญญา มั่นอินไตย ๔ พุทธวิสัย โลก กรรม
ฆาน พุทธวิสัย วิสัยพระพุทธเจ้านี้ กว้างขวางมากจนพวกเราคาดการณ์ไม่ได้เลย
คาดการณ์ไม่ถึงเลย ท่านเองท่านยังทอดอาลัยเลย ท่านยัง “โอ้โฮ! จะสอนได้อย่างไร”
เห็นไหม จนต้องพรหมมานิมิตต์ อยู่ในพุทธประวัติ

ถ้าใครเข้าถึงความจริงแล้ว มันธรรมเหนือโลก คำว่าธรรมเหนือโลกมันเป็นอย่าง
นั้น แล้วมันทำกันเล่นๆ อย่างนั้น มันจะเป็นไปได้อย่างไร คนที่เคยผ่านมาแล้ว พอมอง
กลับไปนี่ “ผักชีโรยหน้า” ทำแบบเล่นขายของ แล้วพอเรามองเขา เขาเล่นขายของนะ แต่
เขามองพวกเรานะ “อัครกิลมถานุโยค คือเกินกว่าเหตุอีก”

มันไม่ใช่เกินกว่าเหตุมันสมจริงสมจัง มันทำตามข้อเท็จจริงต้องทำอย่างนี้มันถึง
ได้ผลอย่างนี้ สมจริงสมจัง แต่เขาไม่ทำสมจริงสมจัง นี่พูดถึงแนวทางปฏิบัติที่มองโลก
แล้วพอเวลาพวกเราปฏิบัติ เวลาปฏิบัติเหมือนกับบัว ๔ เหล่า จริงๆ นะบัว ๔ เหล่า
ปฏิบัติง่ายรู้ง่าย ปฏิบัติยากรู้ง่าย ปฏิบัติยากรู้ยาก

ทีนี้พอปฏิบัติเราเข้าไม่ถึง ถ้ามีจุดยื่นชะง่อนหนึ่งนะ เราคบครูบาอาจารย์เยอะ
ท่านบอกว่า “หงบเอ๊ย เรานี้ปฏิบัติมันไม่ได้หรอก” เห็นไหม สุภาพบุรุษเขาจะคุยกันอย่าง
นี้ แล้วมันจะอยู่กันอย่างสบายใจ บอกว่านี่ เรานี้อายุพรรษามาก เป็นครูเป็นอาจารย์ เรากี่
เคารพท่านเรารักท่านมาก ท่านก็พูดกับเราตรงๆ เลย บอกว่า

“หงบเอ๊ย เรากาวนาไม่เป็นหรอก แต่ก็จะกาวนาไปเพื่อจะให้ภพชาติมันสิ้นเข้ามา”

ท่านพูดเลยนะว่าเรากาวนาไม่เป็น ถ้ากาวนาเป็น ท่านเป็นอาจารย์เราใช้ใหม่ เรา
ก็ต้องหวังพึ่ง เราก็จะถามปัญหาท่าน ว่าการปฏิบัติจะอย่างไร เวลาปฏิบัติขั้นตอนนี้ทำ
อย่างไร ท่านตอบเราไม่ได้ใช้ใหม่ แต่ท่านเป็นสุภาพบุรุษท่านบอกว่า

“หงบเอ๊ย เรากาวนาไม่เป็นหรอก แต่! แต่ก็อยู่ในร่องในรอยนี้เพื่อจะให้ภพชาติสั้นเข้า” ในวงปฏิบัติมันจะเป็นอย่างนี้

เหมือนเรานี่ เราผ่านงานมา เราทำงานมาประสบความสำเร็จแล้ว แล้วเรามีผู้ใหญ่ที่ทำงานไม่เป็น ถ้าเกิดเขาทำงานกับเรา แล้วเราเสนองาน มันจะขัดแย้งกันไหม แต่ที่นี้มันมีอย่างนี้ ตรงนี้มันมีเยอะ ที่ว่าเป็นพระผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่โดยพรยานะ แก่เพราะกินข้าวนี้ อย่างนี้มีเยอะแล้วเวลาทำงานขึ้นไป อย่างนี้มันขัดแย้งกัน เพราะผู้ใหญ่ทำงานไม่เป็น

เราไปทำงาน เจอหัวหน้าทำงานไม่เป็นงาน ปวดหัวนะ หน่วยงานเรานี่ หัวหน้าทำงานไม่เป็น ใ้ลูกน้องปวดหัวนำดูเลย หัวหน้ากูทำงานไม่ได้ แต่เราทำเป็น ทีนี้ถ้าทำเป็น พูดถึงถ้ามีหลักมีเกณฑ์มันก็จะไม่เสียหาย ถ้าไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์ อย่างนี้มันจะเข้าตรงนี้แล้ว ที่ว่าถ้าน้อยใจๆ ใ้หน่อยใจ ความจริงแล้วนี่เรื่องกิเลสทั้งนั้นเลย เวลาเราปฏิบัตินะ อย่าใ้กิเลสมันได้ เขาเรียกว่ากิเลสมันแข่ง กิเลสมันออกหน้าก่อน

เราไปน้อยใจก็กิเลสของเราจะปฏิบัติต่อสู้กับกิเลส กิเลสนั้นเป็นนามธรรม กิเลสนี้พระพุทธเจ้าบัญญัติว่ากิเลส กิเลสคือสิ่งที่มันเป็นต้นหาความทะยานอยากที่คาดที่หมาย เอาสิ่งที่เกินกว่าเหตุสิ่งที่เป็นไปได้มาเหยียบย่ำใจเรา แต่ถ้ามันเป็นความอยากที่ไม่ใช่กิเลสเห็นไหม

ทุกคนต้องมีความปรารถนาดี อยากดี ความอยากดีนี้ไม่ใช่กิเลส ความอยากดีอยากทำงาน อยากแสวงหาความที่เป็นประโยชน์ แล้วเราทำของเรา นี่ฟังนะ! เราทำของเราได้หรือไม่ได้ล่ะ ที่ว่าเมื่อถีน้อยใจๆ ไม่ต้องน้อยใจ ประสาเรานะ ถ้าเป็นเรานะ นิสัยเราเป็นอย่างนี้จริงๆ เราปฏิบัติใหม่ๆ นี้ เราสมน้ำหน้าตัวเอง ต้องสมน้ำหน้าตัวเองว่ามีท่ามาเท่านั้น

แล้วเคยมาคิดเสียตายไหม เวลาเราทำบุญกุศลกันนี้ อย่างน้อยใจต้องสมน้ำหน้ามันด้วย สมน้ำหน้าเราเองนี้ ว่าเราท่ามาเท่านั้น เราท่ามาอย่างนี้ กรรมจำแนกสัตว์ใ้เกิดต่างๆ กันใ้ใหม่ แล้วกรรมก็จำแนกสัตว์ใ้เรามาเกิดเป็นเรา แล้วเราก็มีความศรัทธามีความเชื่อแล้วก็ปฏิบัติอยู่ใ้ แล้วถ้ามั่น อินทรีย์ในสัมโพชฌงค์ใ้ อินทรีย์แก่กล้า อินทรีย์จากขุนอินทรีย์ จากอินทรีย์คือตา หู จมูก ลิ้น กาย เห็นไหม

สิ่งที่เป็นอินทรีย์เราบ่มเพาะอินทรีย์ มันมีมโนอินทรีย์คือใจด้วย เห็นไหม การทำบุญกุศลที่เราสร้างมานี้ เราเพาะบ่ม ถ้าเราเพาะบ่มสิ่งที่เราเพาะบ่มมา มันแก่ มันควรผล ไม้มันควรจะสุก พอผลไม้แก่เต็มามันก็จะสุก ถ้าผลไม้มันอ่อนผลไม้มันเป็นดอกไม้ เป็นผลด้วย แล้วเวลาผลไม้ไม่เป็นผลเลย แต่เวลาเราปรารถนาอยากเอามะม่วง ปรารถนาเอาผลของมัน มันจะเป็นผลไหม

ถ้าไม่เป็นผลแล้วเราจะปฏิบัติกันทำไม เราก็ปฏิบัติเพื่อสร้างมันขึ้นมา มันเป็น ๒ ประเด็น ประเด็นหนึ่งถ้าเราตั้งใจทำดีแล้วมันไม่ได้สิ่งที่สมปรารถนา เราก็ไปน้อยเนื้อต่ำใจอันนั้นเราก็ไปตัดรอนกำลังของตัวเอง แต่เวลาเราทำไม่ได้แล้วเราไปน้อยเนื้อต่ำใจ มันจะทำให้เราหมดกำลังใจ ๑. หมดกำลังใจนะ ๒. มันก็ทำให้เราคิดออกนอกกลุ่ม เหมือน เทวทัต

เทวทัตมาคูนะ ย้อนกลับไปเทวทัตกับพระพุทธเจ้าที่สร้างสมมาเป็นพระเวสสันดรเป็นชุก เห็นไหม ชุก ตามล้างตามผลาญ แต่! แต่ก็ได้สร้างตบะธรรมนะ ได้สร้างตบะธรรมมาด้วยกัน แต่กุศลกับอกุศลใจ ถ้าไม่ได้สร้างตบะธรรมขึ้นมา ทำไมเวลาพระเทวทัตโดนธรณีสูบไปแล้ว พระพุทธเจ้าบอกว่าเทวทัตถ้าพ้นจากรอเวจีจะเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าองค์ต่อไป

คำว่าพระปัจเจกพุทธเจ้าเขาก็สร้างมาเหมือนกันใช่ไหม ถ้ามันเป็นกุศลกับอกุศลเท่านั้นเอง ทีนี้เราสร้างบารมีก็เหมือนกัน ความอยาก ถ้าอยากเป็นคิลละ อยากดี อยากเป็นมรรค คนนั่งสมาธิไม่ตั้งใจ ไม่มีสติจะมีความอยากไหม สติจะนี่สำคัญมาก เวลาตั้งสติจะเลยนี้ เวลาเข้าพรรษาเราตั้งสติจะเลยที่เราจะงดเว้นอะไรบ้าง แล้วเรางดเว้น

การงดเว้น ถ้าเป็นกิเลสนะ กิ่งงดเว้นนะ หนูนั่งไม่ได้ ทำนี่ก็ไม่ได้ เลิก แต่ถ้าเป็นผู้ที่มีครูบาอาจารย์นะ เว้นไว้แต่ เรยกตัวอย่างบ่อย เช่น หลวงตา ท่านบอกท่านนั่งตลอดรุ่งไม่ให้ลุกไม่ให้อะไรเลย เว้นไว้แต่ หลวงปู่มั่นครูบาอาจารย์ของเราเรียกใช้หรือหมุกณะพระมีปัญหาเราจะออก มี ๒ ประเด็น เว้นไว้แต่ เว้นไว้แต่เรื่องครูบาอาจารย์หนึ่ง เรื่องของพระหนึ่ง เราลุกได้ นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราตั้งสติจะขึ้นมานะเว้นไว้แต่สี่ เว้นไว้ข้อไหนๆ

ทีนี้พอจะทำก็ไม่ได้อีกแหละ ถ้าวันแล้วมันก็ไม่สมบูรณ์จะทำก็ต้อง ๑๐๐ เปอร์เซนต์ นี่คนอ่อนแอ จิตใจอ่อนแอเห็นใหม่ กิเลสมันสอดเข้ามา ถ้าน้อยเนื้อต่ำใจ กิเลสมันจะออกหน้า พอการออกหน้าบับการปฏิบัติของเรา ถอยหลังก็ไม่ได้ ก้าวหน้าก็ไม่เดิน แต่ถ้ามีหลักนะถอยหลังก็ถอยหลังเพื่อจะเดินไปข้างหน้า ถ้ามีปัญหา ก้าวหน้าก็ก้าวหน้าเพื่อจะบุกบั่นมันไป จะได้ไม่ได้ช่างมัน

เพราะเวลาเราทำนะ เราเอาถึงความรู้สึกของเรา เวลาเราประพฤติปฏิบัตินี้ ทุกคนเวลาปฏิบัติมันจะมีเวลาที่จิตมันเสื่อม เวลาที่ปฏิบัติแล้วไม่ได้ เวลาเดินจงกรมนะ โอโฮเดินกันทั้งวันเลยนะ โหยมมาก อดอาหารมันโหยมมาก ทั้งโหยทั้งกระหายทั้งทุกข์ แล้วปฏิบัติก็ไม่ได้เรื่อง อ้อชื่อ โลกนี้ไม่น่าอยู่เลย แต่มันก็ตั้งปัญหาขึ้นมา นี่ไงความเพียรของเราสู้พระพุทธเจ้าไม่ได้ ความเพียรของเราสู้ครูบาอาจารย์ไม่ได้ ความเพียรของเราขนาดนี้ครูบาอาจารย์ท่านมากกว่านั้น เห็นไหม

ที่ว่าเวลาประพฤติปฏิบัติกันไป เวลาสิ่งที่เราชนะกิเลส จะชนะตัวเองเห็นใหม่ กิเลสมันอยู่ฟากตาย เราจะเอาอะไรสู้มัน มันต้องย้อนหาครูบาอาจารย์ไง ถ้าสิ่งที่ว่าหลวงปู่มัน ครูบาอาจารย์ที่หลวงตาท่านบอกเลยท่านพูดเมื่อ ๒ วันนี้ ท่านบอกว่า

“เวลาอยู่กับหลวงปู่มัน หลวงปู่มันเป็นคนเป่ากระหม่อมมา พอหลวงปู่มันนิพพานไปแล้ว ท่านตั้งปฏิญาณกับตัวเองเลย เราจะไม่เอาใครเป็นครูบาอาจารย์อีกแล้ว เราจะเอาตัวเราเองเป็นครูบาอาจารย์ เอาความเพียร เอาปัญญาของเราเป็นครูบาอาจารย์ของเราเอง ไม่ฟังใคร ไม่ฟังใครอีกแล้ว”

เพราะหลวงปู่มันท่านนิพพานไป หลวงตาท่านกำลังเต็มทีของท่าน เวลาที่หลวงปู่มันนะเจ็บไข้ได้ป่วยอยู่ ท่านช่วยตัวเองแทบไม่ได้แล้ว เป็นวัณโรค เวลาหลวงตาขึ้นไปกราบเท้า เพราะว่าหลวงปู่มันนอนป่วยอยู่ ท่านก็เดินจงกรมอยู่

เราเข้าใจขณะเดินจงกรมอยู่เราจะเกิดปัญญา เราจะเกิดคำว่าเกิดมุมมองเกิดความเห็น มันยังสงสัยอยู่ก็จะขึ้นไปกราบท่าน ท่านลุกไม่ได้นะ พอไปถามธรรมะท่านจะลุกขึ้นมา นั่งเลย “อ้าว ว่ามา”

หลวงตาท่านจะรายงานผล ถ้าคนภาวนายังภาวนาไม่เป็นจะไม่เข้าใจเหตุผลอย่างนี้เลย เวลาท่านเทศน์นะ ถ้าคนผ่านแล้วมันจะเข้าใจเหตุผล

เวลาไปกราบป๊อบ ถามปัญหาเลย ท่านป่วยอยู่นะ หลวงตาบอกท่านจะลุกขึ้นมาป๊อบเลย “อ้าว ว่ามา” หลวงตาท่านจะรายงานผลไง ว่ามันเป็นแบบนี้ เป็นอย่างนี้ๆ ท่านก็จะแก้เลยต้องทำอย่างนั้นๆ เข้าใจไหม ถ้าไม่เข้าใจหลวงตาบอกถ้าไม่เข้าใจท่านจะนั่งๆ แล้วไม่ไปไหน ท่านก็จะอธิบายรอบ ๒ รอบ ๓ จนถามว่าเข้าใจไหม หลวงตาบอก ถ้าเวลาท่านเข้าใจท่านก็ไม่พูดอีกล่ะ ท่านก็กราบ ป๊อบ ใดๆ แล้วก็ลงเลย พอกราบป๊อบ ท่านก็นอนต่อ เห็นไหม

เวลาเข้าค่ายเข้าเข็มนี่เป็นกับเป็นไง ลูกศิษย์ก็ภาวนาเป็นอาจารย์ก็แก้ไขเป็นการแก้ไขเข้าไปกราบป๊อบเจ็บไข้ได้ป่วยลุกขึ้นมาเลย แล้วอธิบายทันทีเลย เพราะพ่อแม่กับลูกพ่อแม่ใช้เวลาทำงานมา เราทำธุรกิจมันจะมีเหตุการณ์วิกฤตทุกอย่างเราจะแก้อย่างไร แล้วเวลาลูกเราทำแล้วมันเจออย่างนั้น ทำไมจะไม่บอก ท่านก็บอก แล้วเวลาหลวงปู่มันนิพพานไปต่อหน้าต่อตา โอ๊ย! เราฟังท่านพูดอย่างนั้นมันสะเทือนใจ

ท่านบอกว่า “เวลาหลวงปู่มันนิพพานแล้วนะ พระนี้ล้อมเต็มเลย ท่านก็อยู่ด้วยแล้วพอสุดท้ายต่างคนต่างแยกไป ท่านมานั่งอยู่ที่ปลายเท้า นั่งอยู่กับซากศพนั้นนะ นั่งร้องไห้อยู่คนเดียวไง”

โอ้โฮ! ฟังแล้วซึ่งนะ เนี่ย เหมือนพ่อกับลูก “ได้อบรมบ่มนิสัย ได้เกลี้ยกล่อม ได้เลี้ยงดูมาตลอด แล้วบัดนี้พ่อตายแล้ว แล้วหัวใจเราจะเอาใครเป็นที่พึ่งอาศัย ไปนั่งร้องไห้อยู่ที่ปลายเท้า นั่งอยู่คนเดียวไม่ให้ใครเห็น นั่งร้องไห้อยู่ ๒ ชั่วโมง บัดนี้จะไม่เอาใครเป็นครูอีกแล้ว จะเอาตัวเองเป็นครูอาจารย์ของเราเอง” แล้วท่านก็สมบุดสมบั้นมา

บุดบั้นมาจนถึงที่สุดได้ เพราะด้วยความมีสติด้วยความมูมานะ เอาตัวเองเป็นอาจารย์ เอาความเพียร เอาความผิดพลาด เอาความเห็นของเราเป็นอาจารย์ แล้วทำมันขึ้นมา ไปปรึกษาใคร เขาก็ไม่รู้ถึงการกระทำ เขาบอกเราไม่เป็นหรอก อย่างเช่น อาหารที่มาใหม่มี มีก๊ากเขาทำเป็น แล้วเราทำไม่เป็นนะ เราทำไม่เป็นแล้วเราไปถามคนอื่นที่ไม่เป็น มันก็ยังไม่เป็นกันไปใหญ่เลย

แต่ถ้าไปถามคนเป็นมันก็เป็น แล้วไอ้เรื่องเป็นไม่เป็นง่ายนิดเดียวเลย ถามปัญหา นะถ้าตอบผิด ก็ผิด ปัญหาตอบผิดไม่ใช่หรือก ปัญหาตอบผิดไม่ได้ อริยสัจมีหนึ่ง เดียว จะเดินแนวทางไหนก็แล้วแต่ หนึ่งเดียวเหมือนกันหมด ไม่ต่างกันเลย วิธีการ หลากหลาย คำว่าวิธีการหลากหลายมันก็อยู่ที่वासना ถ้าเราไปเจอนะอย่างตอนนี้ฟังเสียง ธรรม

ประวัติของหลวงปู่ชอบ โอ้โฮ! หลวงปู่ชอบเทศน์ให้เทวดาฟังมาตั้งแต่เด็กๆ เทศน์ให้เทวดามาตลอดเลย เรายังคิดว่าท่านมาอยู่กับหลวงปู่มั่น เราเข้าใจว่าหลวงปู่มั่น ท่านฝึก ไม่ใช่ เป็นบารมีของหลวงปู่ชอบเอง เป็นมาตั้งแต่เด็กๆ ไปอยู่ที่ไหน เนี่ย ประวัติ ที่ว่าหลวงปู่สมาอยู่ด้วยกันที่ไหน กลดจะสว่างไปหมดเลย เทวดามาฟังเทศน์ตลอด นี่มัน อยู่ที่พื้นฐานของแต่ละองค์

ทีนี้หลวงปู่ชอบท่านเทศน์สอนเทวดาไปหมดเลย หลวงปู่สมาไปถามเลยว่า

“เมื่อคืนแสงสว่างไปหมดนะอะไร”

หลวงปู่ชอบเลยถามกลับ “แล้วเข้าไปเห็นอะไรไหม”

“ไม่เห็นอะไรเลย เห็นเจอแต่หลวงปู่ชอบกับแสงสว่าง” ท่านบอกว่านี้คนตาไม่ถึง “เทวดามาฟังธรรม”

แล้วหลวงปู่สมาก็ถามว่า “แล้วสอนเทวดา เทศน์ให้เทวดาฟังเรื่องอะไร”

ท่านบอกเทศน์ให้เทวดาฟัง “เรื่องไตรสรณคมณ์ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เรื่องไตร สรณคมณ์” นี้พูดถึง ฟังนะ

หลวงปู่ชอบเทศน์สอนเทวดาทุกคืนเลย แล้วดูเทศน์มุนุญยัถิ หลวงปู่ชอบเทศน์ ได้เท่าไร หลวงปู่ชอบเทศน์สอนคนมากขนาดไหน นี่เรายกให้เห็นจริตนิสัย เวลาท่าน เทศน์ เทศน์พวกเทพ พวกทิพย์ท่านเทศน์ได้คล่องปากเลย แต่เวลาเทศน์ให้มุนุญยัถิ ฟัง หลวงปู่ชอบเทศน์ใหม่ นี่จริตนิสัย

แล้วครูบาอาจารย์ แต่ละองค์ที่ออกมาแสดงธรรม ธรรมมาจากไหน เวลาหลวง ตาท่านพูดเวลาจะเทศน์นะ

“ใครอย่าถ่ายภาพนะ ถ้าถ่ายภาพขึ้นมาจะมันสะท้อนธรรม ธรรมมันกำลังจะออก” พอถ่ายภาพปั๊บ ธรรมหายหมดเลย ธรรมมาจากไหน ธรรมมาจากความรู้สึกมาจากใจดวงนั้นใจ เวลาแฟลชมันแว็บ มันสะท้อนธรรม

มันสะท้อนความรู้สึกนั้น ความรู้สึกนั้นวูบหายเลย นี่ธรรมะออกมาจากไหน ธรรมะออกมาจากความรู้สึกอันนั้น ความรู้สึกมันจะพรั่งพรูออกมา น้ำอมตะธรรมมันจะไหลออกมา ทีนี้มันจะไหลออกมา อย่าให้มีสิ่งใดไปกระเทือนทำให้สิ่งนั้นมันหายไป แล้วมันออกมา มันก็เป็นครั้งเป็นคราว ถึงที่ว่าหลวงตาท่านบอกว่า

“เราจะไม่เอาใครเป็นครูบาอาจารย์อีกแล้ว เราจะเอาตัวเราเองเป็นครูบาอาจารย์ของเราเอง”

ย้อนกลับมาพวกเรา พวกเราประพฤติปฏิบัติ เราจะเอาอะไรเป็นครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์มีนะพ่อแม่ครูบาอาจารย์เลี้ยงปากเลี้ยงท้องเลี้ยงหัวใจเราด้วย แต่ก็อยู่ข้างนอกใช้ไหม ถ้าเอาเราเป็นอาจารย์เห็นไหม เราหิวเอง เราหากินเอง เราเกิดปัญญาเอง เราทุกข์เอง เอาความทุกข์ความร้อน อัตตาหิ อัตโนนาโถ ถ้าเอาสิ่งนี้เป็นที่พึ่ง มันของจริงใจ แต่ถ้าเป็นอาจารย์สอนนะ อาจารย์ดำเอียง ทำไมอาจารย์ว่าแต่เรา ทำไมคนอื่นไม่เห็นว่เลย ไม่ว่าคนอื่นเพราะเขาภาวนาไม่เป็น

หลวงปู่่มั่นนะ หลวงตาท่านเล่าให้ฟัง ว่าหลวงปู่่มั่นอยู่ที่บ้านฝือ ท่านจะดูพระไม่ก็องค์ คำว่าดูหมายถึงว่าพระองค์นี้ภาวนาเป็น เพราะภาวนาเป็นมันกำลังก้าวเดินอยู่ เขามีเหตุมีผลในใจเขาอยู่ มันพูดกันรู้เรื่อง แต่ถ้าบางองค์เขาไม่มีเหตุมีผลในหัวใจของเขา คือว่าเขาอยู่ด้วยสมณสาธูป คือเขาก็เป็นพระถูกต้องตามธรรมวินัย คือบวชมาจากอุปัชฌาย์เป็นพระเหมือนกัน ทีนี้เขาอยู่ในศีลในธรรมเขาก็เป็นพระ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ใช้ใหม่ เขาก็เป็นพระที่ดี

แต่ถ้าคนที่มีหลักมีเกณฑ์ในหัวใจ ในใจมันมีอริยสัจ มันมีมรรคญาณ มันมีปัญญา มันหมุนของมันขึ้นไป ครูบาอาจารย์ท่านก็คอยชี้คอยแนะ ยกตัวอย่าง เช่น หลวงตาหลวงปู่่มั่นจะถามว่า

“มหา จิตเป็นอย่างไร” เวลาท่านเป็นสมาธิใจ

“ไอ้โฮ สบายครับ สบาย”

จิตเป็นไง “ไอ้ ดีครับ ดีครับ”

พอถึงที่สุดเห็นไหม บ่มเพาะจนอินทรีย์มันแก่กล้า มันสบายอะไร สบายอย่างนี้ มันสุขอย่างนี้ สุขเหมือนเศษเนื้อติดฟัน เศษเนื้อที่เรากินข้าวแล้วเหลือติดฟันนะความสุขแค่นี้เอง กับเรากินข้าวทั้งสำหรับอะไรจะอร่อยกว่ากัน อ้าว ถ้ามันเป็น มันไม่ใช่ มันเป็นความสุขมันเป็นความว่างมันจะเป็นอย่างไร ท่านก็บอกว่าให้ทำให้ใช้ปัญญาออกมา เห็นไหม ท่านบอกว่าสิ่งนี้มันถูกต้องแล้ว เกยกันอยู่อย่างนั้นแหละนะ จนถึงที่สุดนะออกมา พอออกมาเห็นไหม บ่มเพาะ

มีคนถามบ่อชนะ โทษนะ เราพูดถึงครูบาอาจารย์มันเป็นบุคลาธิษฐาน มันเป็นเรื่องที่เป็นรูปธรรม ที่ทำให้เราเชื่อถือได้ แต่ถ้าพูดแล้วถ้าคนตีเป็นแง่ลบนะ เหมือนเราขายครูบาอาจารย์ไม่ใช่ล่ะ เราไม่ได้ขายครูบาอาจารย์ เราเคารพของเรานะ เพียงแต่พูดถึงครูบาอาจารย์มันเป็นบุคลาธิษฐาน ที่เห็นภาพ แล้วเราจะแบบว่าเห็น เราพิจารณาของเราได้ไง

ท่านก็พูดของท่านว่า ถ้ามันไม่ใช่นิพพาน แล้วนี่มันเป็นสัมมา อ้าว ถ้าเป็นสัมมา สัมมาของพระพุทธเจ้ามันไม่มีสมุทัย สัมมาสมาธิไง สัมมาคือความถูกต้องแต่ของท่านนะมันมีสมุทัย กิเลสทั้งแท่ง ท่านถึงได้คิดแล้วท่านก็พิจารณาออกมา แต่คนถามบ่อว่าทำไมอยู่กับหลวงปู่มันทำไมหลวงปู่มันปล่อยให้หลวงตาติดสมาธิตั้ง ๕ ปี

ไอ้ ๕ ปีนี้ นี่ไงที่ว่าท่านจีบย่อยๆ ใจ ความจีบย่อยๆ ของท่าน ท่านดูของท่าน ดูความพร้อมของคน คนเตรียมพร้อมไหม คนมีหลักเกณฑ์ไหม นี่ความพร้อมของใจ ถ้าพูดถึงว่ามันเป็นไปไม่ได้หรอก ที่ว่าหลวงปู่มันไม่รู้ว่าหลวงตาติด ฐู! แต่ก็ต้องบ่มเพาะ! บ่มเพาะ! บ่มเพาะ! นี่ไงการแก้ของครูบาอาจารย์มันมีหลักมีเกณฑ์ของมันนะ เราก็เหมือนกัน เราจะบ่มเพาะใจเรา เรามาสร้างกันนี่บ่มเพาะ แต่การบ่มเพาะของเรา เห็นไหม

ในพระไตรปิฎกบอกว่าธาตุห้าเป็นทางคับแคบ มาวัดทุกวันยังคับแคบเลย แต่ถ้าเป็นพระละ พระภิกษุทางกว้างขวาง พระฉันเสร็จแล้วถ้าไม่มีธุระนะไปแล้ว ๒๔ ชั่วโมงเลย ทางกว้างขวางคือ ๒๔ ชั่วโมง ตลอดชีวิต เป็นทางที่ปฏิบัติได้ทุกวินาที แต่ธาตุห้าคับแคบเพราะต้องทำงาน แล้วเข้าขึ้นมาก็ครึ่งชั่วโมง เย็นขึ้นมาก็ครึ่งชั่วโมง นี่ไงมีเท่านี้

ใจ หนทางมีเท่านี้ แต่อีก ๒๓ ชั่วโมงหน้าที่ในงานประจำชีวิต นี่ทางคับแคบของ
 คฤหัสถ์มันคับแคบที่ไม่มีเวลาปฏิบัติ เวลามันออกไปทำหน้าที่การงานหมด พอทำหน้าที่
 การงานมันก็ปฏิบัติไปเห็นใหม่

ในพระไตรปิฎกทุกข้อทางคฤหัสถ์เป็นทางคับแคบ ทางของสมณะเป็นทางที่
 กว้างขวาง แล้วถ้าสมณะ ภิกษุณะ ถ้าพูดถึงเห็นคุณตรงนี้นะ เรามาถูกทางแล้ว ทางนี้
 กว้างขวางเราต้องมูมานะ เราต้องจงใจ เราต้องพยายามของเรา เพราะถนนหนทางเรา
 กว้างขวาง ที่นี้ถนนหนทางเรากว้างขวางแต่ถ้าเราไม่ทำมันก็คับแคบเพราะกิเลสเราเองทำ
 ให้หนทางเราคับแคบ

ถ้าหนทางเรากว้างขวาง เราต้องมูมานะ เราต้องทำของเรา เพื่อประโยชน์ของเรา
 ถ้าทำไป เห็นใหม่ เห็นประโยชน์ของมัน เห็นการกระทำของเรา เห็นสิ่งต่างๆ แต่ที่เวลา
 เราพูดนะทุกคนฟังแล้ว มันกินใจ เรารู้ระยะเวลาเราพูดทุกคนจะกินใจ แต่เวลาปฏิบัติมันกิน
 ใจใหม่ละ เวลาเข้าไปทางจงกรมนะคอตอีกแล้ว นี่มันมีดแปดด้าน มันทำไปแล้วมัน
 ไม่ได้ มันไม่ได้คืออย่างที่พูดเมื่อก็ เมื่อก็เราถึงบอกใจ ให้ดูถูกมันซะว่าเราทำมาอย่างนี้
 เราคิดของเราอย่างนี้ตลอดนะ เราพูดกับพวกนี้ประจำ บอกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมานี้ อะไรเกิด
 ขึ้นกับเราเรายอมรับนะ

ตอนนี้ละ วันนั้นไปวัดป่าสุทธาวาสก็เหมือนกัน มีโยมมาหาหลายคนบอกว่า
 หลวงพ่อมีคนไปพูดข้างนอกว่าหลวงพ่อนี้ปากจัด ค่าคนมากค่าน่าดูเลย บอก แหม บอก
 พูดตามความเป็นจริง เราพูดคำไหน เราพูดหมด เราพูดจริงๆ เราพูดแล้วเรารับผิดชอบ
 คำพูดของเรา เรารับผิดชอบเราพูดจริงๆ แล้วคำว่ารับผิดชอบเราบอกเลยว่าให้เอาคนที่
 ไหนที่เราว่าเขาให้มาหาเราหรือเอากรรมการคนไหนก็ได้ให้มาหาเราว่าเราพูดอย่างนี้มัน
 มีเหตุมีผล พูดอย่างนี้จริงหรือเปล่า เราพูดอย่างนั้นจริงๆ ไอ้ที่เราพูดอย่างนั้นนะ แล้วเอา
 มันมาเลย แล้วเอากรรมการมานั่งฟังว่าจริงหรือเปล่า มันก็ไม่กล้ามา นี่เวลาเขาพูดเห็น
 ใหม่

เราจะบอกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมา เราเป็นคนทำเอง กรรมทั้งหลาย “กรรม” การกระทำ
 ในเมื่อกรรมเรากระทำแล้วสิ่งที่มันเกิดขึ้นมานี้ เราจะปฏิเสธมันไม่ได้ เราเป็นคนสร้าง
 เหตุมาเอง กรรมที่เกิดขึ้นมากับเรานี้ การประพฤติดุปฏิบัติสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตเรา มันมากับ

เรา เราทำมาเอง เราสร้างมาเอง แล้วเวลาเกิดผลของกรรมแล้วเราจะไปน้อยเนื้อต่ำใจ เรา จะไปปฏิเสธ เราจะไม่ยอมรับหรือ

เราพูดอย่างนี้บ่อย เมื่อก่อนนะ เวลาอยู่ที่นั่นนะ โอ๊ย ทำไมเป็นอย่างนั้น ทำไม เป็นอย่างนั้น เราสร้างมาเอง นี่สร้างมาเห็นไหม แม่...เขาสงสารมาก พวกโยมนี่สงสาร เรามาก เวลาอยู่ที่โพธารามนะ เหตุที่เราโดนสังคมเขาดิฉินนินทามาก เขาบอกว่าเพราะ เราไม่ถือฤกษ์ถือชัย

พอสร้างพระพุทธรูปที่โพธารามมานะ เขาเอา บั้วลอยเงินนะมาไหว้ มาอะไร เขา บอกต้องทำอย่างนี้เพื่อจะไม่ให้คนด่า แม่...เขาบอกเลยนะเพราะไม่มีฤกษ์ไม่คู่สวงจู้ย โอ๊ย ทุกคนจะมาแก้สวงจู้ยให้นะ ทุกคนทำให้ทุกอย่างเลย เราไม่เอา แต่ถ้าโยมมาทำ แม่ ...ตอนหล่อพระมาที่โพธารามเห็นไหม เพราะอย่างนี้ทุกคนเขาพยายามจะมาทำสวงจู้ย ทำอะไรให้เราไม่โดนด่า เราก็บอกเป็นไปไม่ได้หรอก มันเป็นไปไม่ได้เพราะพวกนี้คิดไม่ ออกไป

พวกนี้ะฉาบฉวย มองสังคมโดยความฉาบฉวย แต่ของเรานี้ะ เราไม่ได้มอง ตรงนี้ เราพูดกับไอ้...บ่อย เมื่อก่อนมาถึงนี้ ด่าทุกวัน ไอ้...โดนด่าร้องไห้ทุกวันเลย เรา บอกว่าที่เรานี้ะ เราพูดอย่างนี้เพราะนิสัยเราเป็นอย่างนี้ เราพูดอย่างนี้เพื่อให้ความรู้สึกรู้สีกเรามันได้ออกโดยธรรมชาติของมัน

ถ้าเราไปทำตัวเรียบร้อย เราไปทำตัวให้ทุกคนศรัทธา แล้วทุกคนก็มาศรัทธาเรา แล้วเราจะแสดงธรรม เราก็ต้องออกโดยธรรมชาติของเรา เพราะถ้าเราออกโดยธรรมชาติ ของเรา ไอ้คนที่เราทำตัวเรียบร้อยให้เขามั่นใจเราก็จะเสียใจว่าหลอกลวง เมื่อก่อนล่ะ แหม..มาทำสงบเสงี่ยมตอนนี้มาออกเป็นพลุแตกเลย เราถึงบอกไม่ได้ เราจะทำตัวเราโดย ธรรมชาติ ถ้าเราทำตัวโดยธรรมชาติ เราสู้ถึงเพราะเรายู่กับครูบาอาจารย์มา

ดูหลวงตาท่านบอกสิ หลวงปู่มั่นท่านเทศน์นะ เทศน์ม้วนไหนก็นิพพานทุกม้วน แต่! แต่ไม่มันส์ วันไหนหลวงปู่มั่นจะเทศน์นะ ต้องหาเหตุเปิดก๊อกน้ำคือต้องเปิดให้ ธรรมะออกให้ได้ ไปหาเหตุถามปัญหา ถ้ามืดๆ ฤกษ์ๆ ถ้ามืดๆ พอมันมืดมันจะไป สะท้อนใจหลวงปู่มั่น ไม่ใช่! ไม่ใช่! ท่านบอกว่า ถ้าหลวงปู่มั่นพูดอย่างนี้ปีบนะ วันนั้น เทศน์ออกมานะ โอ้โฮ! สุขยอดเลย

มันออกมา เวลาจะเทศน์นะ ต้องแกลังเข้าไปถามปัญหา อริยสัจมันเป็นทางนั้นใช่ ไหม ไอ้มันนี้เป็นทางนี้ใช่ไหม ถามให้คิดนะ อย่าถามให้ถูก ถามให้คิด พอคิดปั๊บ ไม่ใช่! พอไม่ใช่ปั๊บ พรั่งพรูเลย มันจะออกมาจากความรู้สึกอันนั้น เพราะหลวงตาท่านเล่าบ่อย ท่านพูดถึงหลวงปู่มั่นบ่อย พูดถึงอย่างบ่อย แล้วโทษนะ ไม่ใช่ว่าอวดนะ ไม่ใช่อวดตัว เราก็คือความรู้สึกของเรา ถ้าเราจะมาพูดไอ้โลมปฏิโลมนะ ไม่ละ

ไอ้...มันพูดเห็นไหม บอกวันไหน ถ้าเรามีปัญหาบนศาลานี้ แล้วได้เทศน์วัน นั้นมันส์มาก ถ้ามีอะไรกระทบนะ โอ้โฮ แรงมาก แล้วแรงออกไปมันจะมีเนื้อธรรม มัน จะกินใจมาก ฉะนั้นเพราะเรารู้แบบนี้ เราเลยไม่ต้องการให้คนที่เข้ามาหาเราเห็นว่าเรา หน้าไหว้หลังหลอก พลิกไปพลิกมา เราถึงบอกว่าต้องเป็นอย่างนี้ เพราะเราไม่ต้องการ ให้คนที่เข้ามาที่แรกลำบากมาก ลำบากเพราะอะไร ลำบากเพราะไม่ใช่ความเป็นอยู่หรือก ลำบากเพราะการเผยแพร่ ธรรมะเข้าไปในสถานที่ไม่เคยไป

เราเคยรู้คงคณะเราขึ้นไปทางเชิงใหม่ ทางแม่ฮ่องสอน แปลกใจ เราไปสังเกตดู ถ้าวันไหนเราบิณฑบาตไปนะ แล้วมีคนใส่บาตรมีคนพอสมควรโดยประมาณนะ ลอง ถามคูสิ หลวงปู่มั่นเคยไปมาแล้ว ถ้าไปที่ไหนที่ครูบาอาจารย์ไม่เคยไปนะ เดินไปเถอะ บิณฑบาต ทางเชิงใหม่ทางเหนือ เราต้อง อะแฮ่ม ให้เขารู้ตัวไง ทางนั่นก็ อะแฮ่ม รับรู้ว่ ะพระมาแล้วนะ เอ็งรอไปครึ่งชั่วโมง

เขาจะเตรียมตัวเป็นครึ่งชั่วโมง เป็นชั่วโมง โอ้โฮ! นานมาก มันเป็นวัฒนธรรม มันเป็นประเพณีเขา นี่ไม่ได้ติเตียนใครนะ นี่พูดถึงประเพณีวัฒนธรรมพื้นถิ่น เขาเป็น อย่างนั้นโดยธรรมชาติของเขานะ แล้วเราก็ไปสังเกต ถ้าทางเหนือนี้ระยะเวลาเขาจะ บิณฑบาตเขาจะมีคนนำหน้า ติง้องเงา พระมาแล้ว พระมาแล้ว แล้วเขาจะมาพร้อมกัน แล้วพระไปที่เดียว นั่นประเพณีของเขา

แต่กรรมฐานเรามันไม่มีตรงนั้น มันเลี้ยงชีพด้วยปติแข็ง มันจะบิณฑบาตไปโดย ธรรมวินัย จะไปต่างหาก แล้วถ้าที่ไหนไปนะ ถ้าเขาใส่บาตรเร็วเขารู้จักประเพณีพระ ป่า แสดงว่าที่นั่นเคยมีครูบาอาจารย์ไปอบรมเขาไว้ แล้วเราไปกินบุญ แต่ถ้าที่ไหนไม่เคย มีใครไปนะ โอ้โฮ! ลำบาก มันลำบากที่ไหน ลำบากที่นิสัยเราไง นิสัยเราเคยทำแบบ

วัฒนธรรมของพระป่า มันก็บิดเบือนไป ไปนั้นไม่ได้นะ ทำนั้นไม่ได้ ไม่ได้กินข้าว ต้องขึ้นสงบเสวียนนะ ต้องขึ้นรอ ถ้าไม่ขึ้นรอจะได้บาตรเปล่ากลับวัด นี่ประเพณีเป็นอย่างนั้น

แล้วมาที่นี้เห็นใหม่ มาที่นี้มันไม่มีพระป่า มันไม่มีธรรมยุต แล้วพอไม่มีบิณฑบาต หลวงตาท่านบอกนะไปเตะด้วยลากเขา เวลาไปเหยงแต่ที่ไหนนะ ไปเตะด้วยลากเขา คือประเพณีวัฒนธรรมของเขา เขาเป็นเหมือนกับทางโลก เขาได้ลากได้สักการะของเขาอยู่ แล้วเราเข้าไปในสถานที่อย่างนั้นนะ ตรงนี้สำคัญมาก เรามันมีสองประเด็น ประเด็น ๑ เราจะตั้งสัจจะ ๑.ไม่รับกนิมนต์เพื่อไม่ไปสะเทือนลาภใคร ๒.ไม่รับกนิมนต์เพราะอยู่บ้านคาดไม่มีกนิมนต์ เพราะมีกนิมนต์มันเป็นลาภสักการะ มันเป็นผลประโยชน์ทางธาตุขันธ์ มันเป็นผลประโยชน์ทางโลก แต่มันเป็นผลลบทางธรรมทางหัวใจ

อย่างเช่นไปฉันที่บ้าน ไปบ้านเขาที่มันต้องมีไช้ใหม่ ไปเห็นนู่นเห็นนี่พระมันต้องคิด แล้วกลับมาภาวนามันต้องมาลบใจ ตรงนี้เราถึงต้องตัดทิ้งไป เราตัดทิ้งหมดนะ อะไรที่จะไปสะเทือนผลประโยชน์ ตอนที่มาอยู่โพธาราม มันยังแรงขนาดนั้น ที่นี้ย้อนกลับมาที่เราไม่มีฮวงจุ้ย เราไม่ทำนั้นนะ มันคนละเรื่องมันไม่เกี่ยวกันหรอก มันเกี่ยวกับด้วยลากเขาต่างหาก

แล้วพระเข้ามาเหยงแต่ เข้ามาเสนอสิ่งทางเลือก โช้ พวกนี้มองเกมสีไม่ออก พอมองเกมสีไม่ออกเขาก็คิดประสาเขา แต่เราก็เอาตามเขาจะ เราไม่ขัดขวาง แต่เขาคิดอย่างนั้น เรามันไม่ได้คิดอย่างนั้น นี่ไง ผลประโยชน์ทางร่างกาย ผลประโยชน์ทางโลก กับผลประโยชน์ทางหัวใจ แต่ของเรานี้เราคิดอยู่แล้ว เราคิดว่าถ้าทำไปประโยชน์มันจะเกิดขึ้นเองมันปรากฏขึ้นเอง

หลวงตาหรือครูบาอาจารย์ท่านสอน การสอนโดยไม่ต้องสอนคือการดำรงชีวิตอยู่ของเราที่แหละ ตอนมาอยู่โพธารามใหม่ๆ เขาบอกว่าเป็นไปไม่ได้ ขนาดมาซื้อที่นี้ ไร่...จำได้ไหม ผู้ใหญ่...นะเขาถามเอ็งว่ามาซื้อที่นี้ทำไม บอกซื้อที่นี้สร้างวัดไช้ใหม่ เขาบอกเป็นไปไม่ได้ไช้ใหม่ เพราะไม่มีบ้านคน สร้างวัดเป็นไปไม่ได้ มันไม่มีบ้านคนเลยเห็นไหม นี่โลกเขาคิดไปอีกอย่างหนึ่ง แต่พวกเรานะคิดในใจเลย ไร่สาระ เรากลับบ้านคนนิบหายเลย บ้านคนนี่มาช้าๆ ยิงดี เพราะต้องการความสงบ แต่เขาคิดทางโลกไง ทางโลกก็เหมือนกัน นี่โลกคิดอย่างหนึ่งแต่ถ้ามันเป็นธรรมนะ

หลวงตาท่านพูดไว้คำนี้สะท้อนใจมาก ท่านบอกท่านอยากเห็น “อยากเห็นพระที่ปฏิบัติตรงธรรมวินัย แล้วไม่มีปัจจัยเครื่องอยู่อาศัย อยากเห็นนำดูเลย” พระที่ปฏิบัติตัวอยู่ในธรรมในวินัยนะ แล้วดำรงชีวิตไม่ได้นี่อยากเห็น อยากเห็น มันไม่มีหรอก ทำก็ต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว ในเมื่อเราอยู่ในธรรมวินัย แล้วมันไม่มี ไปบิณฑบาตไม่ได้ อะไรไม่ได้นี่ อยากเห็นมาก ท่านอยากเห็นมากนะ

แต่พวกพระเรานี้อ่อนแอตัวเอง กลัวแต่ว่าจะไม่มีปัจจัยเครื่องอาศัย กลัวแต่ใจกลัวแต่ แต่มันไม่เป็นจริง กลัวแต่ ก็เลยทำให้เราอ่อนแอเกินไปหมดเลย แต่ถ้าเราเข้มแข็งนะ ไปดูได้ ตั้งแต่ถ้ำกลองเพล ถ้ำกลองเพลสมัยหลวงปู่ขาวไปอยู่ใหม่ๆ เขาต้องไปส่งเสบียงห่างจากบ้านเป็นสิบลูก กิโล(เมตร)นะ วัดถ้ำกลองเพลนะ วัดที่เป็นหลักชัยของครูบาอาจารย์เรามาแต่ละวัด เมื่อก่อนนะสมบุกสมบันมาทั้งนั้น ผาแดงนะเมื่อก่อนบิณฑบาตเดินลงมาที่ ๑๔ กิโลเมตร แล้วเขาขึ้นไปส่ง ที่ผาแดงเดินลงมาก็ดูจากผาแดงเดินลงมาบิณฑบาต หลวงปู่ที่ท่านอยู่ได้ ขอให้เราจริงเถิด นี่เพราะเราไม่จริงเห็นไหม

ย้อนกลับมาที่เราปฏิบัติขอให้จริงเถิด ถ้าปฏิบัติเราทำจริงนะแล้วเราทำจริงต้องจริงๆ แบบข้อเท็จจริงอย่าไปจริงด้วยกิเลส เพราะปฏิบัติมันยากตรงเรามีกิเลสอยู่ในใจ พอทำอะไรก็บีบกิเลสมันสร้างภาพ เราพูดบ่อย กิเลส อุปกิเลส กิเลสหยาบๆ เรานี้ เวลาอุปกิเลส เห็นไหมมันก็จะเอียงขึ้นมา ว้าง แสงสว่าง อุปกิเลสทั้งนั้นนะ เพราะอะไรรู้ไหม เพราะมันเป็นผลของสมณะ มันเป็นผลของนามธรรม ผลของจิตสงบ ของพลังงานนะ

พลังงานที่สะสมมันต้องมีกำลังมันทั้งนั้นนะ พอจิตมันสงบเข้ามา มันก็สว่าง มันก็ว่างเป็นธรรมดา พอว่างธรรมคาบิบ ว่างธรรมคาเห็นไหม มันว่างหรือไม่ว่างเป็นสมณะสมณะอะไร คือนี่ใจที่วิเศษสมาธิเห็นไหม ที่ว่าหลวงตาพูดกับหลวงปู่มั่น อ้าวถ้ามันไม่ใช่สัมมาสมาธิแล้วในมรรค ๘ มันเป็นสัมมาสมาธิได้อย่างไร อ้าว สัมมาสมาธิของพระพุทธเจ้าอย่างหนึ่ง สัมมาสมาธิของท่านอย่างหนึ่ง สัมมาสมาธิของท่านมันไม่เป็นสัมมาสมาธิเพราะมันมีสมุทัยร่วมอยู่ด้วย พอจิตมันสงบเข้ามานี้ สมุทัยเต็มตัวไหม เต็มตัว สมุทัยใจ ค้นหาความทะยานอยากมันได้ละไปหรือยัง

เราทำสมณะ จิตสงบเข้ามานี่มันสว่างไสวมันได้คัด มันได้ทำลายตัณหาไปบ้าง หรือยัง ไม่ได้ทำอะไรเลยใช่ไหม แล้วมันว่างมันจะเป็นนิพพานได้อย่างไร ในเมื่อมันสงบเข้ามาเฉยๆนะแล้วมันจะเป็นนิพพานได้อย่างไร แต่เราก็เข้าใจว่านิพพานเพราะมันมหัศจรรย์ แล้วกิเลสเราไม่ทันมันนะเพราะกิเลสเป็นเรา ความคิดเป็นเรา จิตได้สำนึกเป็นเรา ความที่จิตได้สำนึกเป็นเรานั้นก็เข้าใจว่า เห็นไหม เสร็จ พอเข้าใจว่า มันเข้าใจว่า มันต้องตรงนี้ไงที่ว่ามันยาก

มันยากตรงนี้ ยากตรงที่เรามีกิเลส พออยากด้วยกิเลส กิเลสมันเป็นเรา กิเลสก็คือภพ คือขนาดกิเลสที่ละเอียดที่สุดแล้วนะ เวลาขึ้นมาเห็นไหม อนุสัย มันพลังงานออกไปพร้อม เหมือนกับน้ำที่ไหลมานี่เห็นไหม ตะกอนมากับน้ำ เวลาน้ำมันไหลมา น้ำท่วมนะ น้ำมันจะมากับตะกอน น้ำคือธรรมชาติ ตะกอนคือกิเลสมันอยู่ด้วยกันนะ

ทีนี้พอเราใช้สติของเราเรื่อยๆ จนตะกอนนั้นมันนอนตัว น้ำก็ใสอยู่แต่ตะกอนอยู่ในนั้นอีก พอขยับตะกอนก็ออก พอมันใส เรารู้ว่ามันไม่มีกิเลส มันถึงเป็นไหวพริบนะ มันเป็นไหวพริบปฏิภาณที่เราจะเข้าใจแล้วจะแยกแยะตั้งใจอย่างไร ถ้าไม่ตั้งใจ ไม่มีสติ มันจะไม่เห็นกาย เวทนา จิต ธรรม โดยสัจจะความจริง แต่พอจิตสงบปั๊บนี้ มีปฏิภาณไหวพริบ ตรงนี้ว่าสนา ที่ว่าสมณะและวิปัสสนา

ถ้าวิปัสสนาขึ้นมามันจะเห็นของมัน มันจะใคร่ครวญของมัน เห็นกายนี่นะมันหลากหลายมาก เห็นกายโดยเจโตวิมุตติมันจะเห็นเป็นนิมิต เห็นเป็นภาพ เห็นกายแบบหลวงปู่ดูลย์ เห็นกายคือจิตมันจับขันธได้ จับความรู้สึกได้ แล้วมันเปรียบเทียบเรื่องกาย เปรียบเทียบคือใช้ปัญญาไง เราฟังของหลวงปู่ดูลย์นะ ที่ว่าเขาไปถามว่าเห็นกาย พิจารณา กายต้องเห็นกายไหม ท่านบอกไม่ต้องเห็น แล้วเวลาไปตามครูบาอาจารย์เช่น หลวงปู่ชอบ หลวงปู่เจี๊ยะ หลวงปู่คำดีนี่ เห็นกายต้องเห็นอสุภะไหม ต้องเห็น ต้องให้เห็นภาพ

การเห็นกายมันยังหลากหลายมากนะ มันยังหลากหลายเฉพาะกายอย่างเดียวนะ แล้วเห็นเวทนานะเวทนาคนก็ไม่เท่ากันเห็นไหม มันหลากหลายเพราะมันเป็นที่จิตนิสัยของใครตกผลึกมากตกผลึกน้อยในหัวใจเรา แล้วมันต้องแก้ไขไปตามนั้น เหมือนคนป่วย จิตป่วย จิตใครป่วยเป็นโรคอะไรก็ต้องรักษาตามโรคนั้น ถ้ามันรักษาตามโรคนั้น มันก็จะหายได้ แล้วต้องรักษาบ่อยครั้งเข้าๆ

นี่โลกุตรปัญญามันละเอียดอย่างนี้ ที่ว่าปัญญาละเอียด ละเอียด โลกุตรปัญญา ปัญญาไม่ใช่สมองคิดหรือ สมองคิดนี่เป็นสัญญาทั้งหมด เป็นการคาดหมาย พอจิตสงบ ปับพอมันคิดปับ มันจะเกิดภาพเลย เห็นไหม โอภายกังคะ มันโอภาสสว่างไสว มันเป็นของมันไปนะ มันมหัศจรรย์ จิตมหัศจรรย์มาก แล้วมันเกิดอาการต่างๆ เราก็จะไปติดมัน

ที่นี้อาการต่างๆ มันเป็นการทดสอบ มันต้องเกิดนะ เวลาเราบอกว่าทุกอย่างที่มันเกิดขึ้นมันจะผิดพลาด มันจะเป็นการผิด แล้วพูดถึงจะให้มันไม่มี มันไม่ใช่ มันต้องมีอาการนี้ต้องมี เรากินข้าวเราปฏิเสธรสของข้าวไม่ได้ จิตของเรามีกิเลส เวลาปฏิบัติไปอาการอย่างนี้คืออาการที่มันแสดงตัวโดยกิเลส โดยธรรม โดยธรรมคือสติ โดยปัญญา มันแสดงตัวของมัน แต่มันมีกิเลสนอนเนื่องมากับใจ

บางที่มันก็เป็นช่องทางแนวกิเลส หมายถึงรสในอาหารมันต้องมีตลอดไปใช่ไหม นี่ก็เหมือนกันความรู้ความเห็นมันจะมีกับใจนี้ตลอดไปแล้วเราอย่าเพิ่งเชื่อมั่นใจ เราต้องตรวจสอบ ทดสอบ ตรวจสอบ ทดสอบ จนมันเป็นเฉพาะความจริงล้วนๆ ใจ คือเรากินอาหารให้เป็นประโยชน์กับร่างกายล้วนๆ อย่าให้มันเป็นโทษกับร่างกาย

แต่อาหารทุกอย่างมันก็มีคุณมีโทษในอาหารนั้น ในร่างกายก็เหมือนกัน เราต้องตั้งใจ นี่ความละเอียด ละเอียดตรงนี้ ละเอียดตรงที่เราแยกมัน แต่! แต่ต้องเจอ มันจะเจออาการอย่างนี้ แล้วบอกหลวงพ่อบอกไม่ใช่ ไม่ใช่ ปฏิเสธมัน ไม่ใช่ นะ จับมันแล้วใคร่ครวญ เราจับได้ เราดูได้แต่เราไม่เอาใจ เราจับได้ดูได้แล้วเราปล่อยวาง ไม่ใช่จับได้ดูได้แล้วยึดว่าเป็นเราเห็นไหม

เราจับได้เราพิจารณาแล้วปล่อยวางเพราะมันจะต้องมีจริงๆ มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ ต้องรู้ตามข้อเท็จจริง ประสาเราเลยนะพวกเรานี้ไม่ใช่หมอแต่ต้องเป็นหมอ ต้องวิเคราะห์วินิจฉัยโรคเองใจ เราไม่ใช่หมอใช่ไหม แต่เราต้องมีภูมิรู้เหมือนหมอ คือเราต้องใคร่ครวญมันนะ มันยากตรงนี้ แต่ถ้าเป็นหมออยู่แล้ว หมอมันก็หลอกหมอทั้งนั้นนะ มันก็สร้างให้ละเอียดเข้าไปอีก

มันก็สร้างเพราะอะไร เพราะกิเลสเรามันสร้าง กิเลสมันเอาความรู้เรามาหลอกเรา ปัญญามันจะเกิดไปเรื่อยๆ ต่อสู้ไปเรื่อยๆ นี่พูดถึงการปฏิบัติ เริ่มต้นมาจากที่ว่าเรื่องกิเลสมันหลอก เราตั้งใจของเรา เราทำของเรา แล้วเวลามันน้อยเนื้อต่ำใจ

พระก็เหมือนกัน พระที่เป็นนี้ พอเหนื่อยเนื้อดำใจขึ้นมา เราคิดนะ เพราะเราก็เคยคิดอย่างนี้ ทุกคนนั่งอยู่นี้ไม่เคยเหนื่อยเนื้อดำใจไม่มีหรอก เพราะนี่มันเป็นเรื่องธรรมดา มันเรื่องความคิด ใครห้ามความคิดได้ ทุกคนจะไม่เหนื่อยเนื้อดำใจละ ทุกคนต้องเหนื่อยใจทั้งนั้นละ ไม่น้อยใจเรื่องอะไรมันก็ต้องมีเรื่องทั้งนั้นละ แล้วเราน้อยใจแล้วนี้ เราจะน้อยใจให้มันซ้ำๆ ไปให้เราเสียศูนย์หรือ พอเราน้อยใจเราก็พลิกมันกลับใจ เราก็เอาความน้อยใจนี้เราน้อยใจเรื่องอะไร ก็เรามาทำ อย่างที่เราพูด ที่เราพูดเรามาทำทั้งนั้นนะ อย่างเช่น มันน้อยใจ เราคิดใช้ปัญญาไต่กับมัน มันพลิกได้หมดละ

เวลาทุกชั้นนะ “หลวงปู่มันทุกชั้นกว่าเราเยอะนัก พระพุทธเจ้าทุกชั้นกว่าเราเยอะ เยอะมาก” เพราะฉะนั้นความเพียร ไม่ได้ขี้ตื่นหลวงปู่มัน ความเพียรพวกเราไม่ได้ขี้ตื่นเลย ท่านไปอยู่กับเสือ เสือมาดมุ้ง เสือมันมานั่งขวางทางจงกรม เราเคยเจอไหม เราเคยทุกชั้นขนาดใหม่ ก็ไม่อีกละ เวลามันน้อยเนื้อดำใจมันคิดอย่างนี้ขึ้นมา มันทำให้เราฮึดขึ้นมาได้ เราใช้ข้อย่างนี้ฮึดขึ้นมาตลอด เวลามันเหมือนไม่มีทางจะไปนะ พระพุทธเจ้าบอกไว้แล้ว ๗ วัน ๗ เดือน ๗ ปี ๗ ปี ๗ ปี ๗ ปี ย้าเลยนะ ๗ ปี ฮึดขึ้นมาอีก มันสำคัญตรงที่ว่าเวลามันท้อถอยนี้ เราจะมีปัญญาหมุนยังงี้ให้มันพลิกกลับ พอมันพลิกกลับ เมื่อก่อนใครมานะ แล้วบอกว่าอดอาหารเขาพูดไม่ทุกชั้นหรือ ไม่หิวหรือ หิวสิ โคตรหิวเลย ขนาดมันต้องมีอุบายนะ

อยู่บ้านตาด เมื่อก่อนไม่มีอะไรหรอก อดอาหารได้รับแจกไอ้พวกทอพีพีนี้เก็บไว้ เวลาโหยๆ ขึ้นมานะบ่อยๆ อมเม็ดหนึ่ง น้ำนี่นะ ใส่แก้ว ๓-๔ แก้วเหมือนกลูโคส พอได้สักกรอบหนึ่งนะ เคนจงกรมได้อีก ๔-๕ ชั่วโมง เวลามันจะเป็นจะตายเราเก็บไว้เลยนะ พวกทอพีพีพวกซอลล์นี่อะไรเก็บไว้ เวลาเขาแจกมายังไม่ฉันทเก็บไว้ก่อน เอาไว้เวลาโหยๆ

เวลาเราอดอาหารอยู่มันโหยๆ มันไม่ไหวนะ อมเม็ดหนึ่ง แล้วน้ำฝนนี้ ๔-๕ แก้วอัดเข้าไป โอ้ย คึกคักได้อีกพักหนึ่ง ทำอย่างนี้มาตลอด ไม่หิวหรือ หิว แต่ถ้ากินข้าวแล้วก็นั่งหลับ กินข้าวแล้วปัญญามันก็ไม่หมุน มันก็ต้องทน ต้องสู้กันๆ เพราะมันเห็นผลนะ คนปฏิบัตินะ เห็นผล เราทำอาหารนะ วันนี้อาหารดี วันนี้ออกมาสวยงาม วันนี้อาหารของเราออกมาใหม่ เราทำเองเรารู้อย่างนี้ ประสพการณ์มันมี

จิตก็เหมือนกันภาวนาแล้ว วันนี้เป็นอย่างนี้ วันนี้เป็นอย่างนี้ๆ แล้วก็เทียบเคียงเอาใจ อ้าว ถ่านมันอ่อนไปเว้ย โอ้ วันนี้ไฟมันแรงไป วันนี้ไอ้ถ่านมันอ่อนไป มันก็หาความสมดุลของมัน เพิ่มไอ้ถ่านลดไอ้ไฟในปัญญา มันจะเพิ่มมันจะลดของมัน มันจะต่อสู้อย่างนี้มาตลอดคนะ ไม่ใช่อาหารเสร็จแล้วจะได้กิน ไม่ได้กินหรือ กินเสร็จแล้วนะเดี๋ยวมันก็ถ่ายทิ้ง

จิตสงบทีหนึ่งนะเดี๋ยวมันก็เสื่อม จิตมีปัญญารอบหนึ่งนะเดี๋ยวมันก็ทุกข์ มันอยู่อย่างนั้นนะ ทำแล้วทำเล่าๆ จนถึงที่สุดมันบ๊ีบ ขาด ขาดรู้เลย แล้วเวลาสอนคนเวลาใครมาบอกว่า เป็นแล้วกูไม่ฟังมึงหรือ เราเป็นมาพอแรงแล้ว เพียงแต่ว่าเดี๋ยวนี้มันต้องให้กำลังใจกันไ

เพราะคนปฏิบัติคูสีในโลกนี้มี ๖,๐๐๐ กว่าล้านคน ชาวพุทธมีเท่าไร ทีนี้ชาวพุทธมีคนมาปฏิบัติก็คน ไปนับฝั่งนู่นสิมิกคน แล้วนับประเทศไทยนี่คนเข้าวัดมีกี่คน แล้วคนเข้าวัดที่ปฏิบัติในวัดมันถึงล้านคนไหม ไม่ถึง แล้วในล้านคนปฏิบัติขึ้นมาแล้วมีหลักมีเกณฑ์นะ มีกี่คน เพราะอย่างนี้มันถึงต้องให้กำลังใจกันไ เวลามานะ อือ อือ อือ

แต่ในใจนะกูไม่เชื่อมึงหรือ แต่อือ อือ เพื่อกำลังใจ เพื่อให้ทุกคนฮึกเหิม เพื่อให้ทุกคนมีขวัญกำลังใจให้มันสู้ เพราะรู้ว่ามันอ่อน เข้าอ่อน แต่ครูบาอาจารย์เรานี้ หลวงปู่มันใครเป็นคนไปให้กำลังใจ ไปปฏิบัติที่ไหนมีแต่ฝ่ายปกครองจับไม่ให้ทำ จับ จับ มีแต่คนขัดขวาง มีแต่คนรังแก ไอ้ของเรานี้ละ วัดเปิดไว้ให้กว้างเลย ทุกคนคอยขุดคอยกระตุ่นเลย ไม่เอา แต่ครูบาอาจารย์ท่านกว่าจะได้มาเห็นไหม

เราอยู่โพธาราม โคนจีปานะ โคนเขาเอาสิบล้อชน โคนเขาเอาปืนยิง พยานนั่งอยู่ที่นี่ มาอยู่โพธารามนะ ใครส่งเสริม มีใครส่งเสริมบ้าง มีแต่จะฆ่ามึง ฆ่าอย่างเดียว ฆ่าได้ฆ่าเลย ใครส่งเสริม แล้วมาอยู่อย่างนี้มีหัวหน้ามีผู้คุ้มครองส่งเสริมทำไมไม่ทำ ปัญญาไม่มีคิดหรือ ปัญญาคิดไม่เป็นหรือ ปัญญาคิดเป็นขึ้นมาละ มันเข้มแข็ง มันต่อสู้ ครูบาอาจารย์เราไม่มีใคร มีแต่คนขัดขวางนะ มีแต่คนคอยรังแก ท่านยังเอาตัวท่านรอดมาได้ ท่านยังเป็นผู้นำของเรา ท่านยังมาเป็นผู้วางรากฐานไว้ แล้วเราผู้เดินตามเฉยๆ นะ

ถ้าย้อนกลับเห็นไหม พระพุทธเจ้า พุทธะ ๔ อสงไขย สร้างมามาก มันถึงมีบุญญาธิการ มีบารมี มีสิ่งต่างๆ เอาวางเป็นธรรมวินัยให้เราก้าวเดินมาเลย แล้วครูบา

อาจารย์ก็มีรื้อค้น ฉะนั้นคิดบวกอย่างนี้ทำให้เราเข้มแข็งทำให้เราต่อสู้ แล้วมันก็จะย้อนกลับเข้ามาข้างใน ย้อนกลับมาสู้ นี้ไม่ได้ไปคิดแต่เรื่องคนอื่น ไปคิดแต่เรื่องข้างนอก คิดแต่เรื่องของเรา คิดแต่เรื่องกิเลส คิดแต่เรื่องสิ่งต่างๆ

คิดอย่างนี้ขึ้นมาแล้วเข้มแข็งมาก โช้ เราปฏิบัตินะ จนหมู่คณะนี้ มันก็แปลกใจ จนเขาประชุมกันนะ ให้..... ตอนนั้น.....อยู่ด้วยกันสนิทกันที่สุดกล่าวพูด เวลาเรามาฉันน้ำร้อนนะ

“หงบเว้ย หมู่คณะเขาบอกมึงนะทำหน้าที่หมื่นจีทุกวันเลย”

ก็มันเคร่ง เคร่ง พวกพระด้วยกันเขาประชุมกันนะ เขาเห็นเราแบบว่ากลัวเราจะเครียดมั้ง เขาประชุมกันแล้วเขาให้คนมาสื่อความหมาย

“หงบเว้ย หมู่คณะเขาบอกว่าเอ็งนะให้มันยิ้มแย้มบ้างสิ วันๆ นะทำแต่หน้าหมื่นจีทุกวันเลย”

เราก็รับฟังไว้ แต่จิตใจนี้มันมีหลักแล้ว มันคิดเลยว่าเขามองเราอย่างไร เขามองเราอย่างไร เขาคิดอย่างไร แต่สำหรับเรานะ

“ไอ้ กูจะเดินไปข้างหน้าอีก กูจะไปของกูอีก กูจะไปให้ได้ กูจะไปของกูให้ได้”

เราจะไปให้ได้เราก็ต้องเข้มแข็งของเราเอง ใครจะมาเจาะยางใครจะมาพูดให้เราท้อถอยไม่ได้ ใครพูดอย่างไรให้เขาพูดไป นี่ขนาดพระด้วยกันนะ เพราะเขาเห็นความมูมานะ ความเอาจริงเอาจังใจ เพราะความเอาจริงเอาจังไม่ใช่ถูกหมดนะ

ความกล้าหาญไม่ใช่ความถูกต้อง ถ้ากล้าหาญในสิ่งที่วิกฤตสังคมที่เราช่วยเหลือเขา สิ่งนั้นถูกต้อง กล้าหาญในการปล้นการจี้ การทำลายเขาก็คือกล้าหาญ ความกล้าหาญมันเป็นกลาง มันมีดีและชั่ว กล้าในทางดีและกล้าในทางชั่ว ความกล้าหาญเป็นกล้าหาญนี่คือเป็นกลางๆ ถ้ากล้าหาญในทางที่ถูกต้องกล้าหาญในสิ่งที่ดี สิ่งนี้เป็นมรรคเป็นแนวบวก

ถ้ากล้าหาญในการทำลายล้าง กล้าหาญในสิ่งที่ผิดๆ อันนั้นเป็นบาปอกุศล ฉะนั้นไม่ใช่ว่ากล้าหาญเข้มแข็งแล้วจะถูกต้องไปหมดนะ เข้มแข็งด้วย ต้องเป็นสัมมาทิฐิ

ต้องทำความถูกต้อง นี่ไง เวลาชำระกิเลสเห็นใหม่ ชำระกิเลสโดยชอบ ชำระกิเลสโดยไม่ชอบ กลบเกลื่อนไว้ไง ไม่ชอบหรือก เดี่ยวมันก็ฟื้นขึ้นมา ความเพียรชอบ การทำหน้าที่ การงานชอบ

ทุกอย่างชอบสมควร แล้วมันเป็นความจริงมันถึงเป็นประโยชน์กับเรา ถ้ามันกล้าหาญแล้วไม่ชอบ กล้าหาญไปทำไม เทวทัตก็กล้าหาญนะ กล้าหาญกับนรกอเวจีไง แล้วเราจะเอาใหม่ กล้าหาญคนรก กล้าหาญใหม่ กล้าหาญมันต้องกล้าหาญในทางที่ดี ในทางที่ถูกต้อง ไม่ใช่กล้าหาญ แล้วจะโอ้! คนนี้กล้าหาญนะ คนนี้เก่ง

มีพระมาหาเราเห็นใหม่ โอ้ย ผมนี่เข้มแข็งกล้าหาญมาก “โอ้! ในคุกเข้มแข็งกว่า มึงอีก” เจียบเลย เวลาใครจะมาเอาจะแนบไง “โอ้ย ผมนี่องอาจกล้าหาญมาก” เราบอกว่า “ในคุก ในคุกเขานักเลงนะ เยอะแยะเลย ติดคุกเต็มเลย กล้าหาญๆ นะ” เจียบเลย กล้าหาญนะกล้าหาญในเรื่องอะไร พิจารณาอะไร เราทำอะไรเป็นประโยชน์

กล้าหาญต้องมีประโยชน์ด้วย มีความถูกต้องด้วย มีความดีงามด้วย มันถึงจะเป็นประโยชน์ นี่ไง ชอบธรรม เวลาเกิดสงคราม เกิดการทะเลาะเบาะแว้งจะเอาแต่ฝ่ายถูกใจ ความชอบธรรม จะคุ้มครองเราตลอดนะ ความไม่ชอบธรรมนะอกุศลเพราะไม่ชอบธรรมเราก็ไม่กล้าพูด เราก็หลบๆ หลีกๆ เห็นไหม สิ่งนี้ทำให้เราเสียหายนะ ตั้งใจแล้วทำสิ่งที่ดีๆ เนาะ เอวัง